

Vår 2021

Velkommen til vårens
digitale seminar

lørdag 24 april kl. 15

Ingrid Rosendorf Joys Når tro møter tro

Den katolske generalsekretæren i Samarbeidsrådet for tros- og livssyns-samfunn kåserer over sine møter med annerledes troende og tenkende mennesker. Seminaret etterfølges av årsmøtet 2021.

Påmelding for deltakelse via
Zoom til epost

agatalazor@gmail.com

Innkalling til digitalt årsmøte	2
Årsmelding	3
Lederen har ordet	4
Hva skjer i Polen? Verdikamp på villspor	5
Agata Lazor	
Jean Vanier og Père Thomas – 2. artikkel	7
Gudveig Havstad	
Minneord over Franz Jalics SJ	10
Berit Børresen	
Teologi innenfra. Om Jon Fosse: <i>Det andre namnet</i>	12
Grete Refsum	
«Kvinner er kirkens fremtid.» Om Anne Soupa: <i>Pour l'amour de Dieu</i>	15
Ingebjørg Nesheim	
Anne Soupa: Hvorfor jeg er kandidat til å bli erkebiskop av Lyon	18
Til minne om Hans Küng	19

Innkalling til digitalt årsmøte i Også vi er kirken – Norge 2021

Lørdag 24. april 2021

*Årsmøtet følger etter vårseminaret, som begynner kl. 15 på Zoom.
Vi legger inn en kort pause mellom møtene.*

DAGSORDEN

Åpning

- a) Godkjenning av innkalling
- b) Godkjenning av dagsorden

Valg av ordstyrer m.m.

- a) Valg av ordstyrer
- b) Valg av referent
- c) Valg av tellekorps
- d) Valg av to protokoll-underskrivere

Årsmelding 2020

Årsmelding for foreningen Også vi er kirken – Norge 2020
Årsrapport for Akademiet Også vi er kirken,
medlem av Norske kirkeakademier (NKA),
blir ikke behandlet på OVEKs årsmøte.

Regnskap 2020 og budsjett 2021

Informasjon ved kasserer

Fastsettelse av medlemskontingent

Valg til styret

Valgkomiteens innstilling til styret (se under)

Valg av valgkomite 2021

Avslutning

Valgkomiteen har hatt følgende medlemmer:

Anne Margrethe Hagen (leder), Brit-Toril Rekdal og Hanneke Ørne Bruce.

Valgkomiteens innstilling:

<u>Styremedlemmer</u>	<u>Når på valg</u>	
Aasmund Vik	2022	
Mari Ann Berg	2023	Kasserer uten møteplikt
Lars O. Baumbusch	2023	
Vara Agata Lazor	2023	
Mari Ulleberg Søreng	2022	

Årsmelding for Også vi er kirken – Norge 2020

Styret i foreningen Også vi er kirken – Norge har i 2020, som 2019, bestått av Ingebjørg Nesheim (leder), Gudveig Havstad, Grete Refsum, Aasmund Vik, Mari Ann Berg (kasserer, vara), Agata Lazor (vara) og Mari Ulleberg Søreng (vara).

Torstein Seim og Agata Lazor har redigert henholdsvis OVEKs nettside og Facebook-side. Ingebjørg Nesheim har vært redaktør for Nyhetsbrevet.

Også vi er kirken – Norge hadde per april 2021 78 betalende medlemmer, en merkbar økning fra i fjor.

Aktiviteter

Så vel årsmøtet som vår- og høstseminarene måtte dessverre avlyses i 2020 på grunn av myndighetenes smittevernbestemmelser. For å bøte på dette besluttet styret å utgi to utgaver av Nyhetsbrevet dette unntaksåret, som et bidrag til å holde kontakten med våre medlemmer.

Digitalt: Facebooksiden især er blitt brukt aktivt, men fortsatt etterlyser redaktørene på begge plattformer flere innlegg og mer debatt. Ekstra tiltrengt i disse tider!

Som leder for OVEK har Ingebjørg Nesheim skrevet flere artikler og debattinnlegg, til dels kontroversielle, i Vårt Land. Spørsmålet om hvorvidt disse artiklene burde signeres med «Leder av Også vi er kirken» eller ei, har vært gjenstand for diskusjon i styret.

Internasjonalt: Aasmund Vik har vært internasjonal kontakt med IMWAC. Relevant informasjon fra IMWAC er blitt videresendt til nettredaktør for publisering på nettsiden. Han har også deltatt på Norske Kirkeakademiers årsmøte (på nett) sist år.

Styremøter: Styret har avholdt fire ordinære møter i 2020, samt to digitale møter i 2021. Styret har også fungert som styre for Akademiet Også vi er kirken. Se egen årsrapport.

Bærum, april 2021
Ingebjørg Nesheim
Leder, Også vi er kirken

Grete Refsum: Fader vår, detalj, 2003
Utstilt i Oslo domkirke 2005
Materiale: galvanisert ståltråd og glass
Verket er i St. Magnus kirke, Lillestrøm

«Den største skandalen i Den katolske kirke siden reformasjonen»

Kjære OVEK-venner!

Idet dette skrives, har vi lagt den stille uke bak oss og gått inn i påskefestuken. Det er tid for glede, og det gir et ekstra løft å vite at vi går mot lysere tider i dobbelt forstand. Samtidig finnes det dype skår i gleden denne påsken. For mange glimrer den snarere ved sitt fravær etter et år med sykdom og død, med sorg og savn og ensomhet. Kanskje har savnet av kirkene vært enda sterkere i år enn i fjor, for selv om vi kan ha lært oss å følge messen digitalt og funnet en viss trøst i det, har følelsen av å delta veket plass for tilskuerverollen. Mange av oss har nok erfart at den «åndelige kommunionen» ikke kan erstatte opplevelsen av å motta sakramentet i fellesskap med våre søstre og brødre.

Underveis har noen kanskje hatt med seg Tomáš Halík's ord i artikkelen «Kristendom i sykdomstider», som ble skrevet i fastetiden i fjor og gjengitt her i høst: «Som prest og teolog tenker jeg grundig over de tomme og stengte kirkene. Jeg ser dem som et tegn fra Gud, og som et varsko. (...) Slik kan det se ut i mesteparten av vår verden om et par år. Er vi da ikke tilstrekkelig advart av utviklingen i mange land der kirkene, klostrene og presteseminarene gradvis tømmes og stenges?»

Allerede i år kan det se ut til å gå troll i Halík's ord. I allfall ser vi et skrekkens eksempel i Tyskland, der nok en skandale har gitt et ødeleggende skår i påskegleden. Som et jærtegn bragte Aftenposten følgende nyhet på selve langfredag: «En fersk rapport om den katolske kirken i Köln navngir over 200 overgripere. To biskoper har levert oppsigelse. Folk står i kø for å melde seg ut.» Ja, så mange var de at «Kirkens server knelte»! Et ironisk bilde på en virkelighet som overgår enhver fantasi og forstand, en grenseløs klerikal ukultur som ser ut til å ha eksistert overalt og kanskje til alle tider, overgrep som avdekkes lag for lag og ingen ende tar. Artikkelen oppgir flere

tall; her nøyer vi oss med summen: «114 000 tyskere er ofre for seksuelle overgrep i den katolske kirken». Et svimlende antall ødelagte liv.

Dertil kommer det helt ubegripelige at kirken fortsatt ikke har tatt tilstrekkelig ansvar for ugjerningene: «Fortvilelsen hos troende over at den katolske kirken ikke rydder opp har vokst år for år. Eldre menn gråter på TV. De forteller om ødelagte barndommer og liv som ikke ble som håpet. Skuffelsen er stor over at kirken ikke stiller opp for ofrene. I stedet beskytter de sine egne.»

Nettopp dette ble kanskje det største sjokket da overgrepskulturen (hva annet skal man kalle det?) begynte å komme for en dag. Som David Gibson skrev om pave Johannes Paul II i sin artikkel «Den største skandalen» (gjengitt i Nyhetsbrevet 2019): «[Det lyktes ham] å reise et ugjennomtrengelig byggverk rundt resten av kirken, angivelig for å forsvare den mot en fiendtlig verden og smitten fra sekularisme og moralsk relativisme. Hva den muren imidlertid også beskyttet, var kirkens egen relativisme når det gjaldt de seksuelle overgrepene mot mindreårige, en skandale som i realiteten fikk passere upåttalt gjennom mye av hans tid som pave.» Hvorpå Gibson gjenga følgende kraftsalve fra Mark Silk, religionsprofessor ved Trinity College: «Ironien er selvsagt at all denne unngåelsen av skandale har resultert i den største skandalen i Den katolske kirke siden reformasjonen.»

Som vi vet så altfor godt, er forholdene i Tyskland intet unntak. Tre av fire artikler i dette Nyhetsbrevet bekrefter til overmål at dette har pågått og – på tross av pavens tiltak – stadig pågår i den verdensvide kirken. Som Agata Lazor viser i sin artikkel om den nye abortloven i Polen, er den et eklatant eksempel på kirkens maktbruk der den har politisk makt. Og bemerk: Mens den polske kirken har drevet gjennom et grunnlovsfestet abortforbud og samtidig bekjemper enhver idé om likestilling mellom kjønnene, «er også både påtalemyndighetene og kirken selv usedvanlig trege i sin behandling av de utallige saker om pedofili og overgrep i kirken som med jevne mellomrom kommer for en dag i landet».

I annen del av sin artikkel om Jean Vanier viser Gudveig Havstad hvordan Vanier ble ført på ville veier av sin åndelige veileder Père Thomas og dennes seksualiserte «spirituelle lære» og praksis, som førte til overgrep mot en rekke kvinner. Samtidig fremgår det av hennes kilder at når Vatikanet førte en prosess som varte i hele fire år mot p. Thomas og hans bror, begge innflytelsesrike dominikanere, var anklagerne fra Troskongregasjonen etter alt å døm-

me mindre opptatt av overgrepene enn av spørsmålet om brødrene hadde begått heresi.

Den franske teologen Anne Soupa ser også «kirkens katastrofale behandling av overgrepssakene» som et vesentlig moment, skjønt langt fra det eneste, for å forklare kirkens sterke tilbakegang i Frankrike. Soupa ble et kjent navn i den katolske verden da hun for snart et år siden fremstilte seg som kandidat til erkebispemebetet i Lyon. Den oppsiktsvekkende demonstrasjonen var en del av hennes arbeid for en reform hun anser som helt nødvendig for kirkens videre eksistens. I året som er gått har hun skrevet bok om saken; den omtales mot slutten av Nyhetsbrevet.

Med Grete Refsums omtale av *Det andre namnet*, bind I-II i Jon Fosses romanserie *Septologien*, vendes perspektivet, og vi får et sterkt eksempel på hvordan skjønnlitteraturen kan virke som «teologi innenfra». Dette er ingen enkel fortelling, og Grete Refsums prosjekt er heller ikke å gi en litterær analyse eller fortolkning av den. Derimot tar hun leserne ved hånden og fører oss gjennom maleren og fortelleren «Eg»s splittede og mørke liv. Ifølge forlaget er romanen «ei suggererende og storslegen fortelling om kva kunst er, om Gud, alkoholisme, venskap og tida som går». Grete Refsum griper fatt i den teologiske, katolske dimensjonen som gjennomsyrrer mørket og minner oss om hvorfor vi holder fast ved den.

Det gjør vi også med god hjelp av de mange enkeltpersoner som ved sitt eksempel bidrar til å holde kirken levende og håpet oppe også i krisetider. En av disse var den ungarske jesuitten Franz Jalics, som gikk bort i februar. I sine minneord om ham løfter Berit Børresen frem et menneske «som hadde erfart Gud og kunne vise oss en vei som fungerer for mennesker også i dag» – den indre eller kontemplative veien.

Et annet fyrtårn var Hans Küng, som døde 6. april. Küng var verdenskjent for sitt teologiske nybrottsarbeid og sin fryktløse kritikk av Vatikanet, som han sto fast ved også da han ble fratatt sin «missio canonica» av pave Johannes Paul II og mistet retten til å undervise i katolsk teologi.

Av det internasjonale We are Church hylles han som en avgjørende inspirator og støttespiller for bevegelsen. Et lengre utdrag av *Wir sind Kirches* omtale har fått plass til slutt i dette Nyhetsbrevet, som et sterkt og oppløftende svar på utfordringene det har løftet frem.

Ingebjørg Nesheim

Hva skjer i Polen? Verdikamp på villspor

Agata Lazor

I oktober kunne vi høre at Polen innførte tilnærmet totalt abortforbud. Loven som allerede var ganske streng, ble nå ytterligere innskjerpet. Hva skjedde egentlig, hvorfor er abort et så betent tema i landet og hva kan konsekvensene være for kirken?

Kommunisttiden

I det kommunistiske Polen ble abort tillatt i 1956. Utenkelig som det nå kan høres ut, var det norske kvinner som på 60- og 70-tallet tok turen sørover for å gjennomføre inngrepet. Det var naturligvis ikke det kommunistiske Polens ønske om å bidra til likestilling eller styrke kvinnens rett til å bestemme over sin egen kropp som stod bak lovverket. Den liberale loven var snarere statens forsøk på å håndtere problemet med de hundretusener kvinner som hvert år tydde til ulovlige og ikke minst helsefarlige metoder for å avslutte graviditeten.

Kompromisset

Etter murens fall ble Polen en uavhengig stat, denne gangen ikke bare på papiret. Innbyggerne fikk endelig på egen hånd bestemme over lovgivningen i landet. Samtidig hadde kirken en veldig sterk posisjon i samfunnet. Johannes Paul 2, en ihuga abortmotstander, nøt veldig stor respekt blant polakkene, ikke minst takket være sitt bidrag til å styrte kommunistregimet og den støtten han og kirken ga den demokratiske bevegelsen. Dette måtte bare resultere i innstramning av abortloven. Samfunnet var riktignok splittet i sitt syn på saken, så etter to års opphetet debatt om emnet ble det i 1993 inngått et «kompromiss». Ifølge det nye vedtaket var det bare tillatt å gjennomføre abort dersom mors liv eller helse var i fare, dersom graviditeten skyldtes en kriminell handling, eller dersom fosteret var skadet.

Press fra konservativt hold

Etter hvert fikk loven faktisk en overraskende stor oppslutning i samfunnet. Tallene varierte naturligvis avhengig av året og spørsmålsformuleringen i meningsmålingene, men man kan si at om lag halvparten av polakkene mente at de nye reglene burde opprettholdes. Kirken og flere konservative politikere prøvde imidlertid med jevne mellomrom å fremme ideen om ytterligere innstramninger, selv om det bare var mindretallet i befolkningen som støttet opp om slike endringer.

Særlig etter at det kristenkonervative partiet Lov og rettferdighet (PIS) overtok makten i 2016, godt hjulpet av enkelte kirkelige miljøer, nådde forventningene fra både biskoper og pro-life aktivister toppen. Noen måneder etter valgseieren uttalte blant annet Det polske bispemøte: «Angående vern av det ufødte liv kan man ikke nøye seg med dagens kompromiss». Dette var kanskje ikke så overraskende i og med at partiet ved flere anledninger lovet å ivareta de kristne verdier i landet og understreket sin troskap til kirkens lære.

Tidlig i 2016 behandlet det polske parlamentet lovforslaget om å forby all abort i landet.

Forslaget var et såkalt borgerprosjekt og det var arbeidsgruppa «Stopp abort» som stod bak, men flere politikere, herunder daværende statsminister Beata Szydło, uttrykte sin støtte for et slikt forbud. I hvor stor grad parlamentsrepresentantene handlet ut fra egne overbevisninger, og i hvor stor grad de var redd for å miste kirkens velsignelse, er vanskelig å si.

Forsøket på å innføre innstramninger førte til heftige protester i hele landet, der tusener av kvinner kledd i svart stilte opp på massedemonstrasjoner med kleshengere, som et symbol på de grusomme metodene man måtte ty til ved abortforbud. Utfallet av protestene var at lovforslaget ble lagt på is.

Grunnlovsdomstolens kjennelse

Endringen av lovverket kom i oktober 2020. Denne gangen var det riktignok ikke parlamentet som behandlet saken, men grunnlovsdomstolen etter anmodning fra en gruppe parlamentarikere (for det meste fra regjeringspartiet). Midt i andre bølge av koronapandemien erklærte altså grunnlovstribunalet at loven av 1993 var grunnlovsstridig. Lov og rettferdighetspartiet har, sammen med sine støttespillere, naturligvis hatt flertall i Sejmen (underhuset i det polske parlamentet) i flere år nå, også etter nyvalget i 2019, så dette utspillet var tilsynelatende helt unødvendig. Ved å sende saken til tri-

bunalet har de riktignok gjort det mye vanskeligere for fremtidige parlamentsmajoriteter å endre på regelverket. Er det lovstridig? Kanskje ikke. Men er det etisk forsvarlig, tatt i betraktning at det bare er et mindretall som støtter opp om innstramningene? Når dessuten nesten samtlige dommere på en eller annen måte er knyttet til regjeringmakten, var utfallet enkelt å forutsi.

Man kan spørre seg om partiet, ved å ta opp saken midt i en pandemi, håpet på å unngå masseprotester som kunne ligne på dem fra 2016. Protester ble det uansett. Tusener av kvinner og menn trosset koronarestriksjoner og smittefare, og tok til gatene. Oppgitte demonstranter ropte ut sinte paroler og viste tydelig sin misnøye og opprør. Blant dem var også flere katolikker, selv om talsmannen for Det polske bispemøte gikk så langt som å erklære at deltakelse i protestene var en synd. Denne gangen var likevel demonstrasjonene forgjeves. Abortforbudet ble et faktum, herunder i situasjoner når fosteret ikke vil være levedyktig etter fødselen. Det eneste unntaket fra forbudet som gjenstår, er når kvinnens liv er i fare, men frem til 2020 var det bare en brøkdel av alle aborter i landet som ble gjennomført av den grunn.

En bredere politikk

Abortsaken føyer seg inn i en bredere politikk der konservative krefter og kirken får stadig mer påvirkning på offentlig debatt og til dels på utformingen av politikken i landet.

Flere LHBT-personer blir utsatt for hets og undertrykkelse, også av politikere og biskoper, noe som gjerne kalles for «kamp mot LHBT-ideologi». Et annet forhatt fenomen på høyresiden i Polen er «kjønnsideologi», et begrep som brukes til å omtale kjønnsforskning og enhver form for feministisk tankesett. For enkelte omfatter denne «ideologien» faktisk enhver idé om likestilling, til og med ideen om litt jevnere fordeling av husarbeidet og selve tanken om innføring av obligatorisk fedrekvote i foreldrepermisjonen. Om ikke dette skulle være nok, er også både påtalemyndighetene og kirken selv usedvanlig trege i sin behandling av de utallige saker om pedofili og overgrep i kirken som med jevne mellomrom kommer for en dag i landet.

Alt dette skjer parallelt med blant annet innstramning av ytringsfriheten i landet (herunder innføring av en streng partipolitisk linje i nasjonale medier), en rekke reformer som svekker rettssikkerheten og en gradvis innføring av en veldig konservativ utdanningspolitikk. Som resultat får man en uheldig maktopphoping der åndelig

og statlig makt ikke bare flettes inn i hverandre, men også går i stadig mer autoritær retning. Det er ingen tvil om at en slik allianse mellom kirke og stat på lang sikt er veldig skadelig for kirken selv og flere av de verdiene som den opprinnelig ønsket å verne om.

Så langt står det den konservative fløyen forholdsvist sterkt. Særlig fordi regjeringen tyr til en redistribusjonspolitik som er like tiltrengt som den er populistisk, og kirken fortsatt har «Gud på sin side» og får gehør i flere kretser når den truer med «dødens sivilisasjon» og dødssynd. Men på den andre siden vokser det fram et stadig større opprør, særlig blant unge kvinner. De vender kirken ryggen og vil ikke lenger høre på gamle autoriteter eller akseptere makt som utøves ovenfra. De organiserer seg og finner på stadig sterkere paroler mot regjeringen og biskopene. De kommer mest sannsynlig ikke tilbake til kirken.

Trass i en tilsynelatende endelig kjennelse fra grunnlovsdomstolen er kampen om abort langt fra avgjort. Tvert imot. Samfunnet er stadig mer splittet, og det ser ikke ut til at det er noen vei tilbake til det skjøre abortkompromisset fra 1993.

Er dette relevant for kirken i Norge?

Har det noe å si for kirken i Norge at de fleste katolikker her i Norge er født i Polen? På lik linje med samfunnet i hjemlandet generelt er forhåpentligvis de fleste polske katolikker i Norge ikke enige i den høyre-radikale linjen til regjeringen sin. Situasjonen i den polske kirken burde likevel være et varsku for alle som ikke tar på alvor de konservative strømningene blant de troende. Det er ikke sjelden at man kan høre katolikker i Norge uttrykke sin begeistring for hvordan kirken fungerer i Polen, og for religionsfriheten de kristne nyter i landet til Johannes Paul 2. Som katolsk kvinne født og oppvokst i Polen må jeg dessverre si at det absolutt ikke er veien å gå, og jeg håper at den stadig voksende katolske kirken her på berget ikke vil velge den.

Agata Lazor er lærer og søkende katolikk. Hun er styremedlem i OVEK.

Hvordan tåle at mennesker som har utrettet mye godt, også har feilet?

Gudveig Havstad

I Nyhetsbrevet høsten 2020 skrev jeg et for-svar for Jean Vanier, som en reaksjon på Gyrid Gunnes' artikkel om ham (våren 2020). Her følger den andre, og vanskeligste, delen av min artikkel.

I første del fortalte jeg om hvor jeg glad jeg ble i Mariahuset og menneskene jeg møtte der. Det var først langt senere jeg ble like glad i Jean Vanier, Mariahusets viktigste inspirator. For dere som ikke leste det jeg skrev i høst, gjentar jeg litt om mitt første møte med Jean Vanier og litt om en samtale med Pèrre Thomas. Sommeren 1978

var jeg på retrett med Jean Vanier og søkte råd i mitt dilemma: Skulle jeg søke om å få bli døpt inn i den katolske kirke, når jeg følte at min tro var utydelig? Jean Vanier svarte med et spørsmål: Hva trodde jeg Jesus mente om saken? I ettertid forstår jeg at han ikke forstod hvor ulik hans og min virkelighet var. Men jeg bestemte meg for at kirken nok tålte at jeg ble døpt. Min samtale med Pèrre Thomas fant sted i Trosly ved juletider samme år. Pèrre Thomas startet med et forslag: Ville jeg sitte på fanget hans? Nei. Han satte seg tett inntil meg og snakket svært lavt, som om vi var venner som delte en hemmelighet, og fremholdt at jeg som eneste katolikk i mine sønners familie burde gjøre dem til katolikker.

Fellestrekk og ulikhet i Jeans og Pèrre Thomas' oppvekstforhold. Jean Vaniers familiebakgrunn var meget god, både på mor og fars side. Begge var sterkt engasjert i den katolske kirken; de var fra Québec og tilhørte altså den fransktalende delen av Canada. De fikk fem barn, hvorav Jean var det fjerde. Han ble født i 1928 i Genève, hvor faren arbeidet som diplomat. Senere ble han flyttet til ulike steder i Europa, og kone og barn flyttet med. Georges Vanier nådde til topps i karrieren og ble i 1959 Canadas første frankofone

generalguvernør. Vaniers mor Pauline ble selv en kjent samfunnsstøtte, men hun kunne periodevis være depressiv. Mors depressivitet sies å ha påvirket Jean i barndommen (kilde: Wikipedia). I boken *Man and Woman He Made Them* skriver han om sin bekymring for at barn kan ta skade om deres fedre er for opptatt med egen karriere og mødrene i sin ensomhet søker mening utenfor familien. Jean begynte sin utdanning til sjøoffiser allerede som 13-åring, i 1941. Hans far hadde da for andre gang gått i krigstjeneste som canadisk offiser, i Europa. Jean kan ha tatt dette valget om å gå i sin fars fotspor fordi han ville bli sett av ham. Etter syv år i marinen kjente han seg utilfreds og overveiet å studere til prest; det ønsket hadde hans far også nærret, men valgt bort.

Thomas Marie Philippe (f. 1905) vokste opp nord i Frankrike. Hans morbror, Pierre Dehau, var ikke bare morens bror og onkel for hennes tolv barn, men også hennes åndelige veileder. Morbroren deltok aktivt i oppdragelsen av barna, kanskje særlig når deres far var fraværende? Pierre Dehau ble presteviet i 1894 og gikk senere inn i dominikanerordenen, tok navnet Thomas og ble en meget lest forfatter, foreleser og veileder innen katolsk åndelighet. Thomas Marie var nummer tre i søkenflokken. Han og broren Marie-Dominique Philippe (f. 1912), det åttende av barna, gikk inn i dominikanerordenen inspirert av onkelen. Også to av jentene fant sin plass hos dominikanerne, hvorav den ene, Cécile, ble priorinne i klosteret i Douvines. Som dominikaner valgte Thomas Marie å oppkalle seg etter onkelen og ble Père Thomas.

Jean møter Père Thomas, en mann som trenger hans støtte for sine planer. I etterkant av andre verdenskrig dannet Père Thomas et internasjonalt senter for spiritualitet og visdom i 1946 i nærheten av Paris (jeg tror det var så nær at studier ved universitet der kunne kombineres med deltagelse på senteret) og gav det navnet L'Eau vive. Père Thomas' senter fikk raskt stor oppslutning blant en katolsk elite som strømmet til senteret, og pave Pius XII støttet initiativet. Men i 1951 anklaget to kvinnelige deltagere Père Thomas for å ha prøvd å overtale dem til å delta i kroppslig spirituell veiledning «i største grad av kjærlighet», noe som innbefattet stimulering av kjønnsorganene

til både rådgiver og den som søkte opplysning, og ble omtalt som «Maria-spiritualitet». I likhet med nonnene som anmeldte ham for krenkelser, fant dominikanerne en slik praksis helt uforenlig med deres virksomhet. Den franske provinsialen bad derfor Vatikanet om hjelp til å rydde opp.

Dette skjedde året etter at Jean Vanier hadde sluttet seg til L'Eau vive og blitt mottatt av Père Thomas som hans åndelige sønn, som et menneske som vil

le gjøre hva som helst for å støtte ham i hans planer, forteller Jean Vanier i et intervju i 2009, og legger til: «Andre som søkte senteret var alt involvert i andre prosjekt og kom for en begrenset tid, mens jeg var på leting og ingenting var avgjort om min fremtid.» Vanier mente også at det var Père Thomas som hadde utviklet tankene han selv la til grunn for sin filosofiske og teologiske utdanning. For meg kan det se ut til at Père Thomas i stor grad fulgte sin onkels valg. Begge konsentrerte seg om Johannevangeliet, blant filosofer valgte

de seg Aristoteles, og Jean Vanier fulgte dem.

I 1952 fikk Père Thomas forbud mot å fortsette som leder av L'Eau vive, og ble holdt adskilt fra sine tilhengere på senteret. Han bad Jean Vanier overta ledelsen, og instruerte ham via brev. Det fremgår av den rapporten L'Arche har latt offentliggjøre at det vekket irritasjon i Vatikanet at hverken Thomas Dehau, Père Marie-Dominique, Mère Cécile eller Jean Vanier ville fordømme Père Thomas etter at de var blitt informert om det Père Thomas bedrev. Dette kan tyde på at Père Thomas' onkel, bror og søster innen dominikanerordenen også var knyttet til senteret. Siden alle disse hadde mer teologisk kunnskap og praktisk erfaring i åndelig veiledning enn Jean, burde de vært mer egnet til å lede det. Da er det kanskje en rimelig fortolkning at Jean Vanier ble valgt av Père Thomas fordi han som ung og i begynnelsen av sine studier var mer formbar?

I 1956, etter en fire år lang prosess i Vatikanet, falt dommene for søsknene Philippe: Søsteren Cécile måtte trekke seg som priorinne, broren Marie-Dominique ble dømt og fratatt retten til å virke som prest i kvinneklostre, mens Père Thomas mistet retten til å preke, ta imot skriftemål, i det hele tatt å fungere som prest, og fikk altså forbud mot å ha kontakt med sine tilhengere i L'Eau vive. Tho-

mas Dehau ble lite gransket da hans død var nær forestående. Jean Vanier fikk beskjed om at ville han bli prest, måtte han gå på et vanlig presteseminar og bryte all kontakt med Père Thomas.

Kontakten ble likevel beholdt, via brev. Jean Vanier dro hjem til Canada, hvor han underviste i filosofi. Etter noen år dro han til Frankrike for å hjelpe Père Thomas med å flytte til den lille landsbyen Trosly. Noen tid senere ble Père Thomas innsatt som kapellan for utviklingshemmede menn, som holdt til i et av landsbyens største hus, La Fleur. Det var altså Père Thomas som først viste godhet for utviklingshemmede. Etterhvert inviterte han Jean til å bosette seg i Trosly. Det var opptakten til at Jean Vanier fant sin vei. Han bygget opp et fellesskap omkring utviklingshemmede, kalt L'Arche. Det begynte i Trosly i 1964, og ganske snart ble ideen og livsformen etablert svært mange steder i verden.

Ifølge journalisten Céline Hoyeau i avisen La Croix, var det per 22. februar 2021 fortsatt nødvendig å undersøke hvorfor dominikanerne ikke sørget for å følge med på hva søsknene Philippe, tilsluttet deres orden, foretok seg etter at de ble dømt i Vatikanet i 1956: Som medstifter av L'Arche fikk Père Thomas mulighet til å forgripe seg på unge kvinnelige assistenter. Ved å danne brorskapet St. Johannes fikk Marie-Dominique Philippe unge munkes med på overgrep mot nonner, noen i de to kvinnegrenene av ordenssamfunnet.

Det merkelige var at dette fikk fortsette i det skjulte. Pave Johannes Paul II hadde satt pris på at Marie-Dominique etablerte St. Johannes-brorskapet. Men da pave Frans ble informert om overgrepene som hadde funnet sted, ble han så opprørt at han utbrøt at nonnene hadde blitt utnyttet som sexslaver. Begge kvinnegrenene ble lagt ned, og i St. Johannes-brorskapet ble alt med forbindelse til Marie-Dominique Philippe fjernet.

En av de kvinnene som har latt sitt vitnemål mot Père Thomas bli offentliggjort, har skrevet at hun, Mary Dommelly, antok at presten var tvangsmessig seksualavhengig. Hun hadde først opplevd ham som en varm bestemor som holdt henne trygt, deretter som gammel gris som hun avviste, deretter som en rasende tenåring ved hennes avvisning. Hun reiste tilbake til sitt hjemland, og utdannet seg til terapeut. Tenkte da at presten hun først hadde likt så godt, antakeligvis hadde vært utsatt for traumer som barn. At overgrepene knyttet sammen med avhengighet, forklarer i noen grad søsknene Philippes tilbøyelighet til å trekke andre med på å bli overgripere. De forbudte nytelsene smaker kanskje enda bedre om de deles?

Jeg mistenker at Jean Vanier ikke forstod at Père Thomas søkte egen nytelse, men trodde at den seksuelle stimuleringen var en spesielt spirituell nåde kvinnene kunne belønnes med. Det er flere grunner til at jeg lurer på dette: en er hvor fortvilet og skuffet Jean Vanier ble da han en gang mellom våren 2015 og høsten 2016 forstod at Père Thomas hadde søkt egen tilfredsstillelse gjennom det han hadde forklart som en religiøs gave. Det andre er den bedring jeg så i Jean Vaniers kroppslige fremtoning når jeg deltok på retretter fra og med 2007; det var som om han på en annen måte var tilstede i egen kropp, ikke bare tilbød å være sammen med oss med sitt hode, sine hender og sine føtter. Seneste overgrep fra hans side skal ha skjedd i 2005, så jeg tenkte at han fikk et vanskelig forhold til mer sentrale deler av sin kropp når han skulle «være» Jesus i åndelig veiledning. Det tredje er det jeg merket i min første samtale med ham, at han i mindre grad var tilbøyelig til å forestille seg eller merke seg at andre tenkte annerledes enn han. Vanier må ha trodd at Père Thomas ikke la vekt på egen mulighet til nytelse, ettersom han selv i stor grad var oppdratt til å ta ansvar for fellesskapet, ikke følge egne lyster.

Jean Vanier kan under Père Thomas' veiledning som ung mann først og fremst ha møtt kvinner som enten fant det ok med seksuell stimulering uten samleie, eller greit satte sine grenser. Men dette kan ha endret seg etter at Jean var blitt berømt, og slik ha fått makt, gjennom sin gjerning i L'Arche. I møter med kvinner som søkte samtalehjelp for større sorger enn dem han kunne dempe med ord, kan han ha blitt minnet om avmakten når hans mor var deprimert. Jeg forestiller meg også at han ved slik avmakt kunne være mye dårligere til å ta inn det kvinnene prøvde å formidle. Altså kan han ha brukt det Père Thomas lærte ham der det mest kunne gjøre skade, kanskje har han til og med der tatt i bruk Père Thomas' autoritære stil. Slik har jeg tenkt at vi kan forstå hans svar til kvinnen som skrev til ham om hvordan han hadde skadet henne, som at han ble hjelpeløs og ikke kunne si annet enn: «Jeg tenkte det var godt.» Og ha holdt fast på å tenke at det hadde vært enighet i det som skjedde for svært lenge siden: «Jeg mente det var gjensidig.»

Den andre kvinnen hvis vitnemål ligger fremme når vi søker etter Père Thomas på internett, ble utsatt for bearbeiding over lang tid, fra å være lite opptatt av religion til å overveie å velge et liv for kirken. Over tid vokste hennes tillit til presten. Og når hun søkte rådgivning om sitt videre liv, ble hun seksuelt forført og det gjentatte

ganger. Først mange år senere orket hun å ta inn at det hun hadde vært utsatt for, var overgrep.

Jeg tror at Jean Vanier kanskje ikke rakk å ta helt inn sine egne overgrep. Konfrontasjonene kom jo først mot slutten av hans liv. Og så får vi huske på at han lærte oss å regne oss selv og andre som ufullkomne, med sår og mangler. Idealiseringen han selv ble utsatt for, var det andre som stod for.

Til slutt et svar på Gyrid Gunnes' bekymring om «Vanier eller andre har begått seksuelle overgrep mot kvinner med kognitive funksjonsnedsettelser»: Jeg går ut fra at hverken Jean Vanier eller Père Thomas begikk overgrep mot utviklingshemmede. Dels var det sistnevntes spesialitet å kombinere overgrepene med intellektuelle religiøse veiledningssamtaler; dette lar seg ikke gjennomføre med dem som L'Arche-fellesskapene er laget for. Jeg har inntrykk av at han naturlig fant glede i å ha omsorg for de utviklingshemmede, slik de også hadde glede av å være sammen med ham.

Jeg har et fotografi av Père Thomas med en liten utviklingshemmet person på fanget. Han fikk jo selv ni småsøsken i raskt tempo. Det gir mindre tid til omsorg for de største, og Père Thomas kan ha lært seg selvtrøst ved gi trøst til små søsken. At han hadde en slik side, stemmer overens med at han var høyt elsket både av utviklingshemmede og assistenter. Å være del av en stor søskenflokk kan gi savn etter voksenkontakt som gjør barn til lettere ofre for overgrep. I min fantasi har mistanken falt på en onkel, men fantasi er fantasi, vi vet ikke hvem som har gitt noen fra den intellektuelt meget sterke ungdommen impulser de og andre har blitt skadet ved.

Gudveig Havstad er psykolog, tidligere leder av OVEK, nå styremedlem.

Thomas Philippe ble dømt for å ha misbrukt kvinner seksuelt ved ty til mystikken og rettferdiggjøre seg gjennom den. Var det egentlig en prosess om heresi? «Når Troskongregasjonen, den gamle Inkvisisjonen, blandet seg inn i saken,» hevder en velinformert kilde, «var det ikke så mye av interesse for disse kvinnene, ofre i en tid da den slags affærer snarere ble løst ved å omplassere prestene, men fordi det var spørsmål om vranglære.»

Céline Hoyeau, La Croix 22/2 2021

Minneord over Franz Jalics SJ (1928-2021)

Berit Børresen

Gjennom et dansk meditasjonstidsskrift ble jeg kjent med Franz Jalics' bok *Kontemplative Exerzitien*, og jeg bare visste at den boka måtte jeg ha. Da jeg hadde lest den, skjønte jeg at her var en vei ut av den dype skuffelsen jeg følte overfor Kirken. Den glade, levende kirken jeg hadde opplevd i midten av syttiårene var blitt borte. I 2001 dro jeg for første gang til Haus Gries, meditasjonsenteret Jalics hadde grunnlagt i 1984 i Bayern, og jeg reiste dit årlig frem til 2017. Det kom til å forandre livet mitt.

Franz Jalics var ungarsk jesuitt og frigjøringssteolog i Argentina under «den skitne krigen». Sammen med en medbror bosatte han seg i utkanten av et slumområde i Buenos Aires. De ville støtte de fattige uten å slutte seg til geriljaen, samtidig som de var teologiprofessorer ved hver sitt universitet. Franz var også åndelig veileder for jesuittstudentene. Ikke alle i Kirken var glade for deres engasjement for de fattige, og etter en tid ble det forlangt at de skulle flytte ut. De nektet å adlyde, noe som er uhørt for jesuitter. Det ble satt ut rykter om at de var terrorister, og de ble utstøtt av ordenen og fikk ikke lenger feire messe.

En søndag i 1976 ble hytten deres omringet av politibiler og tungt bevæpnede soldater, og de ble tatt til fange. De tilbrakte fem døgn på et stengulv med hendene bundet på ryggen, trange hetter som nesten kvalte dem og nesten uten mat. Så ble hettene tatt av og de fikk bind for øynene. Hendene ble lenket foran kroppen, noe som gjorde det lettere å ligge. Allerede tidligere hadde de begynt å be den forenklede Jesusbønnen. Fra morgen til kveld i fem måneder bad de «Jesus, Kristus». Franz bad også for ham som hadde satt ut ryktene som hadde ført til arrestasjonen, men han klarte ikke å tilgi ham. Etter hvert grep Vatikanet inn. De to jesuittene ble dopet og våknet en dag utenfor byen, halvnakne og med fem måneder langt hår og skjegg.

Det var utilrådelig å bli værende i Argentina. Etter et år i USA kom Franz til Tyskland der han begynte å holde retretter. Etter et par år ble han klar over at fangenskapet hadde gjort noe med ham. Den lange stillheten hadde ført til en dyp renselse; en svakt depressiv holdning som alltid hadde vært der, slapp taket, og han hadde fått en ny indre ro. Men selv om han bad, greide han

fortsatt ikke å tilgi sin angiver. Etterhvert hadde han samlet over 30 dokumenter som viste at det som hadde skjedd, var brudd på menneskerettighetene. Under en 30 dagers retrett ble han klar over at så lenge bevisdokumentene lå i skuffen, kunne han ikke tilgi. Da han kom hjem, satte han fyr på dokumentene. Det var et viktig skritt. Etterpå følte han seg helt fri. Han hadde tilgitt av et helt hjerte. Renselsesprosessen hadde tatt åtte år.

I 1984 fikk Franz sitt eget retretthus, Haus Gries i Bayern. Her arrangerte han 10 dagers retretter året rundt. I disse dagene skulle deltakerne hverken snakke, lese eller bruke mobiltelefon. En time hver dag gjorde man praktisk arbeid i hus eller hage, og minst en time skulle man rusle ute i de usedvanlig vakre omgivelsene og oppleve naturen med alle sansene. Hver dag hadde man mulighet til samtale med Franz eller den andre veilederen, og de så aldri på klokken. Hver kveld var det messe. At ikke alle var katolikker, var ikke noe problem. Under talen, det var ikke preken over en tekst, lyttet vi intenst for å få med oss hvert ord. Det som ble sagt, var helt eksistensielt for oss.

Stillheten kan sette mye i bevegelse. Langsamt skjer en forvandling. Oppmerksomheten på Jesus Kristus forbinder oss med hans helbredende kraft. Da Frans en gang ble spurt om hva han kjente som sitt kall, svarte han uten å nøle: «Å vise menneskene Guds umiddelbarhet.» Som før konsilet er Kirken igjen i en krise, og mange tror det er store forandringer som må til. På spørsmålet om hva han tenkte om kvinnelige prester, svarte Franz: «Kvinnelige prester kommer, og det må komme, men vi skal ikke kjempe for det.» Fornyetelser i Kirken har alltid kommet innenfra. Det er ikke vi som skal finne nye veier. Gud viser oss dem. Vi må bare oppdage hvor det overalt oppstår nytt liv. Det nye livet er et tegn på at Gud er i arbeid. Vi må holde øynene åpne for å se at nytt liv spirer overalt. Det religiøse mennesket av i dag søker etter enkelhet og stillhet. Men den veien Kirken viser dem, oppleves ofte komplisert og utilfredsstillende, så mange søker i andre religioner. Også Franz reiste årlig til India. Der gjenoppdaget han verdier som på grunn av de senere århundres intellektualisme er blitt borte i kristendommen.

Franz møtte hvert menneske der de er. Det var aldri snakk om hva som burde være. Nærværet er åkeren der Gud er skjult, det er der skatten er å finne. Han gjentok ofte at alt er godt slik det er, og den måten ting skjer på i vårt liv er vår raskeste vei til Gud. Å lede en retrett var for ham ikke å anvende en teknikk, men å følge et menneske en

veistrekning han selv hadde gått og som fylte hele hans liv. Vi som var deltakere opplevde ham som en som hadde erfart Gud og kunne vise oss en vei som fungerer også for mennesker i dag. Veien fører gjennom en ørken, og mye vi tidligere har fortrengt dukker opp fra underbevisstheten. Franz forklarte at dypt inni oss har vi en god kjerne. Der kan vi erfare Gud. Rundt denne kjernen ligger et mørkt skikt. Det er den smerte og lidelse som finnes i alle menneskers liv. For å slippe å kjenne på smerten dekker vi den med et skall som ligger som en betongplate over det mørke skiktet og dermed over alle følelsene våre. Skallet er alle forsvarsmekanismene som hindrer oss i å få kontakt med vår gode kjerne. Det fins ingen annen vei til Jesus Kristus enn å gi slipp på alle våre ønsker, tanker og vilje. Går man mye inn i stillheten, skjer alt det andre av seg selv. Vi trenger ikke forbedre oss eller prestere noe. Dette er ikke terapi, jeg og mine problemer er ikke lenger sentrum, men Gud og den tid jeg har avsatt til ham. Stillheten er den beste terapeut, og mye som før var problemer blir litt etter litt forløst. Den ytre situasjonen forandrer seg ikke nødvendigvis, men vår innstilling blir en annen.

Etter at han hadde holdt mer enn 400 kurs skrev Franz sin bok *Kontemplative Exerziten*. Han hadde tatt opp 2000 samtaler med enkeltpersoner på bånd og gjengir 200 av dem i fortettet form. Gjennom boka kan man lære å gå denne veien også om man ikke kan komme på kurs. Den er kommet i mange opplag og oversatt til mange språk, bl.a. dansk og svensk. En mindre bok, *Der kontemplative Weg*, er oversatt til engelsk. De andre bøkene hans, *Lernen wir beten*, *Mit einander im Glauben wachsen* og *Die geistliche Begleitung im Evangelium* fins, såvidt jeg vet, bare på tysk og spansk.

Franz ledet Haus Gries sammen med et vekslende husfelleskap i 20 år, og jeg er takknemlig over at jeg fikk oppleve de siste 4-5 av disse årene da han preget alt. Etterhvert som kreftene hans minket, kom andre inn og overtok mer og mer. Da jeg var der for siste gang i 2017, var han blitt glemsom. Andre hadde overtatt, men han var tilgjengelig som samtalepartner, og det var ham de fleste ønsket. Noen måneder senere dro han hjem til Ungarn, der han bodde på et aldershjem i Budapest til han døde av corona 13. februar i år.

Over hele Tyskland fins grupper som mediterer jevnlig etter Griesmetoden, og mange kurs holdes i Tyskland og nabolandene for å gi den videre til stadig nye mennesker.

Jacob Jervell skriver i innledningen til sin evangelieoversettelse at evangeliene er skrevet for å bli tolket stadig på nytt. Men vi har ikke greid å tolke dem for vår tid ennå og gitt kristendommen vårt århundres form. Det er nettopp dette jeg, og mange tusen andre, er overbevist om at Franz Jolics har gjort.

Berit Børresen er lektor og har vært OVEK-medlem fra begynnelsen.

Berit Børresen med Franz Jolics i Haus Gries april 2016

«I dag er kirken i krise, akkurat som i årene før konsilet. Det gjør vondt å si det, men munke- og nonneklostre og hus for religiøse kongregasjoner, som en gang var kirkens grunnvoll – er ikke mange av dem aldershjem nå? Ordensfolk som fortsatt har krefter er overarbeidet, ofte på bekostning av bønn. Sekularprester får ansvar for stadig flere sogn. Er det ikke opplagt at de er mer opptatt av organisatoriske spørsmål enn av de troendes åndelige fornyelse? Med stadig færre messedeltakere blir kirkene stadig tommere. (...)

Kunne det kanskje tenkes at det er for mye aktivitet og for mye snakk? Ville det ikke være bedre om hvert sogn ble gitt anledning til å lære den kontemplative bønnens vei som så mange leter etter? (...) Er det ikke sant at kirkens fornyelse alltid har begynt med en fornyelse innenfra? Og kunne det ikke derfor være at det viktigste og mest presserende 'tegn i tiden' er Guds kall til kontemplativ bønn?»

Franz Jolics i *The Contemplative Way*

Teologi innenfra

Katolske refleksjoner i *Det andre namnet* av Jon Fosse

Grete Refsum

Romanen *Det Andre Namnet. Septologien I-II* (Samlaget 2019) av Jon Fosse åpner med en maler, et *eg*, som betrakter seg selv som står og ser på et maleri han arbeider med:

Og eg ser meg stå og sjå mot biletet med dei to strekane, ein lilla og ein brun, som kryssar einannan på midten, eit avlangt bilete ... og eg tenkjer at dette er ikkje noko bilete, men samstundes er biletet slik det skal vera, det er ferdig (s. 11).

Herfra fortsetter en strøm av tanker, formulert i ord og setninger over 500 sider uten punktum. Jevnt og repeterende fremkalles malerens virkelighetsverden. Hans tanker kretser rundt dette bildet:

... for eg likar eigentleg slett ikkje biletet, og kanskje er det ikkje noko målarstykke i det heile, berre to strekar, eller kanskje vil eg ha det sjølv og ikkje selja det? (s. 12).

Naboen introduseres, bonden *Åsleik* og *Systera* som han besøker én gang i året, på julaften. *Systera* bor alene etter at *Spelemannen* forsvant – i et hus arvet etter farens bror. *Åsleik* fikk foreldregården. De kan få bildet. *Åsleik* har knapt penger, men avviser betaling for sine bidrag og tjenester: kjøtt, tørrfisk, ved og brøyting. Men et bilde tar han imot, så har han julegave til *Systera*.

Refleksjonen over bildet fortsetter:

... og så har det vorte slik ein forunderleg farge der dei to strekane kryssar einannan, det er ei vakker farge utan namn ... og eg ser at det er mykje lys i biletet, ja mykje usynleg lys (s. 15).

Under betraktningen velter minner om to kvinner opp. Først *Ales*, hans kone. Hun er død. De fikk ingen barn. Så søsteren, *Alida*, som døde i barndommen. Maleren ser seg selv retrospektivt

og gjenkaller sine handlinger. Han har nylig vært i Bjørgvin, besøkt sitt galleri Beyer og handlet:

... eg går i den lange svarte frakken min, og over skuldra heng den brune skulderveska av lær, og eg har nettopp vore innom Kaffistova ... så no er det på tide å køyre heimatt te Dylgja (s. 16).

I tanken starter han kjøreturen:

... og eg ser at eg no straks køyrer forbi blokka der Asle bur, der i Skuteviken ... og eg ser Asle liggja der på sofaen og han skjelv, heile kroppen skjelv (s. 17).

Her skifter jeg-personen som tenker, over til Asle – en maler – som tenker:

... og Asle tenkjer at kan ikkje denne skjelvinga gje seg? ... og hunden, ikkje eingong hunden, Brage, orka han lufta ... og han tenkjer at no må han koma seg på beina og gå ut på kjøkenet og få i seg litt sprit slik at skjelvinga gjev seg (s. 17).

Asle ønsker bare å klare å stå opp og gå ut i sjøen for å drukne seg. Kanskje burde han skrevet et brev til *Vesleguten* og guttens mor *Liv*? En ny kvinne melder seg i tanken, *Siv* som bare tok *Guttungen* og *Dottera* med seg og reiste. Asle vil bare:

... gå til bølgyene slår over han og han forsvinn i sjøen, om att og om att tenkjer han det, elles er det ingenting, elles er det ingenting mørker, som no og då, i bråe glimt, fyk som ei opplysing gjennom han og ja, ja då fyllest han av eit slags lykke og han tenkjer at ein stad finst det vel kanskje eit tomt ingenting, eit tomt lys, og tenk om alt berre kunne vera der? (s. 21).

Eg kjører videre hjemover og ser for seg Asle som utmattet sovner på sofaen, det er orden i atelieret og blindrammene står pent stablet. Han har inderlig vondt av mannen, ville helst gitt ham sprit og røyk. En nagende uro kommer over ham:

... eg tenkjer at eg skulle ha stansa og sett oppom Asle, eg skulle ikkje berre ha køyrt forbi husværet hans, der i Skutevika (s. 23).

Og så dukker dette bildet med de to kryssende strekene opp igjen og blandes med minner om Ales, og Asle. Han burde ha stukket innom:

... han treng meg no, tenkjer eg, men eg har alt køyrt langt forbi der Asle bur, eg skulle ikkje ha gjort det, og kanskje skal eg snu og køyra tilbake? (s. 26-27) .

Han er trett og stopper ved et gammelt hus der han og Ales har bodd. Skyldfølelsen stiger, unnlåtelsessynden er et faktum:

... eg tenkjer at eg kanskje skal be ei bøn og så tenkjer eg på dei som kallar seg for kristne og som meiner ... at det er naudsynt for eit barns frelse at det vert døypt, og samstundes meiner at Gud er allmektig, og kvifor er det då naudsynt for frelsa? Kan ikkje Gud gjera som han vil? (s. 27-28).

Barna hører allerede Guds rike til og dåpen er noe mennesker og kirken har funnet på:

... for ein treng sjølsagt ikkje døyptas med vatn for å verta døypt, ein kan óg døyptast i seg sjølv, ved den anden ein har i seg ... den anden ein har fått ved å vera fødd som menneske, tenkjer eg (s. 29)

Ales har ført Eg til Den katolske kirken:

... eg har aldri angra på at eg konverterte, tenkjer eg, for den katolske trua har gjeve mykje ... og eg bed rosenkransen på min måte kvar einaste dag ... og så ofte det lèt seg gjera går eg til messe (s. 30) .

Den teologiske refleksjonen fortsetter. Eg tenker om gudsbegrepet:

... alt fører mot Gud, så slik sett vert alle religionar éin, tenkjer eg, og slik sett fell òg religion og kunst saman ... for sjølsagt har òg kunsten si sanning, tenkjer eg (s. 31).

Han sitter i en bil og tenker at han burde stukket innom Asle. Orket han ikke se den annens lidelse – var han feig? Minnet om et første møte med en ung kvinne velter frem og så ramler sorgen inn:

... eg andar djupt inn og seier inne i meg Kyrie og eg andar langsamt ut og eg seier eleison og eg andar djupt inn og eg seier Christe og eg andar langsamt ut og eg seier eleison og eg seier det om att og om att (s. 45).

Dette er vondt.

... eg freistar å anda frå det som berre er der inst inne, frå det biletet som der er og som eg ikkje

kan seia noko om, eg freistar å anda frå det som er eg i meg, for å halda sorga borte (s. 46).

Selvkritisk tenker Eg at han oppfører seg latterlig, men: "det hjelper!" (s. 46).

Ales fikk Eg til å slutte å drikke, hun gav ham rosenkransen. Han bærer den om halsen og ber den daglig, gjerne sammen med Jesusbønnen:

... Herre Jesus Kristus ... miskunn deg over

meg ein syndar, om att og om att seier eg desse orda ... Domine Iesu Christe Fili Dei Miserere mei peccatoris om att og om att (s. 79-80).

Når Eg omsider kommer hjem, står Åsleik og venter i tunet. Huset er arvet etter Ales barnløse faster Alise. Skildringen av naboen gir et øyeblikks pause fra sorgen og trøstesløsheten:

... egentleg har eg aldri likt han så godt, men på forunderleg vis er det difor eg likar han, tenkjer eg, det er ikkje alltid til å skjøna slikt, tenkjer eg (s. 86).

Men Eg får ikke fred. Han setter seg i bilen og kjører tilbake til Bjørgvin, sliten og på dårlig føre.

Asle har det ugreit. Han er sterkt alkoholisert, koner og kjæresten har stengt dørene for ham, og han er i ferd med å gå til grunne. Eg finner ham liggende på gaten dekket av sne, ved Smalgangen, rett utenfor Skjenkjestova i Bjørgvin. De stavrer seg inn, Asle får sprit og våkner litt opp, mens Eg

drikker kaffe med melk. Asle er ikke bra. Eg får ham inn i en taxi, de drar til legevakten, derfra overføres han direkte til sykehus. Eg er ikke pårørende og har ingen rettigheter overfor pasienten. Pårørende er barna. De har ingen kontakt med sin far. Med god vilje fra de ansatte på sykehuset og Altmogelegmannen får Eg låst seg inn i leiligheten til Asle og hentet ut hunden, Brage. Det er kveld og Eg går innom Kaffistova for å spise. Kvinnen Silje/Guro dukker beruset opp, og gir seg til kjenne. Hun bor der Eg fant Asle liggende. Eg gjenkjenner henne ikke. Guro er fra Hardanger og syr hardangersøm for Husfliden. I alle år har hun fulgt Asles kunstnerskap og ønsket å kjøpe et bilde. Hun sier Asle var mye hos henne før Spelemannen flyttet inn. Men hun kastet ham ut for hun orket ikke all drikkingen. Syndserkjennelsen er massiv:

... og du som ho har angra på det Kor dum går det an å verta, seier ho (s. 283).

Eg må til Heimen for å overnatte. Han bærer hunden i armene og Guro følger dem:

... Eg kjenner deg kanskje betre enn du anar, seier så Guro ... Eg heiter Guro, seier ho ... og ho rekkjer meg handa ... Og eg heiter Asle, seier eg (s. 293-94)

I møtet navnes Eg. Guro overtar Brage for natten. Septologiens del I slutter med at Asle ligger søvnløs på Heimen og ber rosenkransen "Lat din vilje skje Fiat voluntas tua" (s. 311) og:

Ver helsa Maria Full av nåde Herren er med deg Velsigna er du mellom kvinner og velsigna er di livsfrukt Jesus Heilage Maria Guds mor Be for oss syndarar nå og i vår dødstime og eg flytter tommel og peikefinger opp til den tredje perla og seier inne i meg Ave Maria Gratia plena Dominus tecum Benedicta tu in mulieribus et benedictus fructus ventris tui Iesus Sancta Maria Mater Dei ora pro nobis peccatoribus nunc et in Hora mortis nostræ (s. 347).

I del II utdypes fortellingen med barndomsminner fylt av usikkerhet, død og overgrep. Asle henter hunden hos Guro og kjører hjem til Dylgja. Der står Åsleik ventende i tunet med tunge juleposer fylt av pinnekjøtt og tørrfisk. Gårdsveien er nybrøytet. I år er han modig: han vil ha et større bilde, ikke bare et lite som i alle år før. Han forklarer at Systema – Guro heter hun – har veggene polstret med små bilder. Nå trengs et større bilde.

Åsleik er Egs motspiller. De to kommuniserer gjennom handling, taushet, gester og ord. De kretser rundt det samme: om livet, om kunsten, om Gud:

... men du trur på Gud og eg ikkje, seier han og eg seier ... at ingen kan vel seia noko om Gud ... for Gud berre er, han, og han finst ikkje (s. 140).

Eg/Asle grubler:

... alltid er det mørkret i biletet som lyser mest, og eg tenkjer at det kanskje er av di at det i fortvilinga, i mørkret, at Gud er nærast ... bare det at ein har ordet og omgrepet Gud tyder at Gud er til, tenkjer eg ... det er når det er som mørkast ... det er då dette lyset kan sjåast, så mørkret er lysande (s. 137-38).

Stadig vender bildet med de to strekene tilbake i tankene. Åsleik har etter taus betraktning slått fast at motivet er et andreaskors. Asle er usikker, han setter bildet til lagring uten signatur.

I år er også Asle modigere. For første gang tar han i mot invitasjonen til julaften hos Systera. Han vil se samlingen med sine egne ikke-solgte, små bilder. Det er hos henne den er. Asle sier Åsleik bare kan velge et større bilde, han kjenner dem og vet hvor de står. Åsleik takker og sier han vil sove på valget.

Eg/Asle vet at Åsleik vil ta det beste arbeidet. Han trekker frem det uferdige bildet og maler på tittelen: Andreaskross og signaturen A. Kanskje er det greit at Åsleik får dette bildet og at Systera – Guro – henger det opp over sofaen, for:

... i dette mitt inste bilete, er óg noko eg gjerne vil seia ifrå om, noko eg vil at andre skal vita om ... for dette eg veit, ja det vil eg dela, det eg vil syna, ja det let seg sjølv sagt ikkje seia, men kanskje lét det seg gjera og syna det? (s. 318).

Grete Refsum (1953) er bildekunstner, utdannet maler. Hun arbeider med visuell teologi, å synliggjøre kristen tro og praksis gjennom form.
www.refsum.no

«Kvinner er kirkens fremtid»

Ingebjørg Nesheim

Anne Soupa visste hva hun gjorde da hun stilte som kandidat til stillingen som erkebiskop av Lyon i mai i fjor. Rettere sagt, hun trodde hun gjorde det. For selvsagt visste den 73-årige teologen at en slik stilling søker man ikke på; den kalles man til. Og at selv med alle faglige kvalifikasjoner på plass var hun som kvinne utelukket fra den. Det var nettopp hennes poeng: å demonstrere for all verden hvordan kvinner stenges ute fra lederposisjoner i Den katolske kirke. Det var påregnelig at kirken selv betraktet Soupas utspill som en provokasjon den ikke verdiget et svar. Men i opinionen tok det fyr, og utspillet vakte en oppstandelse den selverklærte bispekandidaten neppe hadde regnet med.

Nå var Anne Soupa langt fra et ubeskrevet blad i franske katolske kretser. Hun var ikke bare kjent som teolog, bibelforsker og forfatter av en rekke bøker; hun hadde også gjort seg bemerket med diverse feministiske initiativer som stiftelsen av Le comité de la jupe (Skjortekomiteen) med det formål å fremme kvinners plass i kirken, og for å ha frontet aksjoner som det første kvinnekongresset i 2013. Hun hadde dessuten fremmet et krav om at pave Johannes Paul II måtte fratras sin helgenstatus på grunn av sin håndtering av overgrepssakene, så det er vel grunn til å tro at Soupa lenge hadde vært en torn i øyet på kirken. Men med sitt fremstøt som kandidat til erkebispemebetet i Lyon traff hun en nerve som blottla kirkens prekære situasjon i Frankrike for gud og hvermann.

Det må sies at hun hadde en god sak. Erkebissepetet i Lyon sto tomt fordi den tidligere erkebispem, kardinal Philippe Barbarin, nylig hadde fått avskjed etter beskyldninger om å ha dekket over overgrepssaker i bispedømmet. Og han var ikke den første; tre av hans nærmeste forgjengere ble også, med Soupas ord, anklaget for å ha «sluppet ulvene inn blant fårene» de var satt til å vokte. Var det kanskje ikke på tide at en kvinne overtok styringen? I sin søknad på stillingen, som gjengis i sin helhet i et eget oppslag, leverer hun en overbevisende apologi for at kvinner må gis større ansvar i kirken.

Søknaden er trykt som et vedlegg i boken *Pour l'amour de Dieu* (For Guds skyld) som Anne Soupa nylig har utgitt (hos Albin Michel, januar 2021). Hennes hovedanliggende er å forklare bevegrun-

nene for sitt kandidatur, men hun begynner med å gjengi noen av reaksjonene som kom i kjølvannet av det. Selvsagt møtte hun kraftig motstand. Dels ble hun latterliggjort (velprøvd hersketeknikk), dels fordømt av kirkens forsvarere. En kvinne oppfordret henne til å gjøre bot. Én nonne sa: «Men denne damen, er hun egentlig katolikk?» En annen at «kvinnene har bønner og trenger intet annet». En prest refset henne for å undervurdere bønnens plass og glemme at «kallet til hellighet er tusen ganger edlere enn maktutøvelse». Et velkjent argument, bemerket Soupa, som bidrar til å devaluere hellighet og bønn ved å gjøre dem til kvinners gebet, og skal få oss til å tro at hellighet er uforenlig med lederansvar. Hun spør: «Hva med paver og biskoper, ber de ikke? Når man ser Vatikanets hang til å kanonisere paver, må man nesten trekke på smilebåndet.»

I tillegg til beskyldninger om maktbegjær var «klerikalisering av kvinner» et yndet skyts mot Anne Soupas utspill. Uttrykket ble først brukt av pave Frans i begynnelsen av hans pontifikat, på et tidspunkt da mange nærret et håp om at han ville utnevne kvinnelige kardinaler. Men den døren stengte han raskt ved å si at det ville være ensbetydende med å «klerikaliserer» dem. Argumentet kan nok brukes for å vinne tid, sier Soupa, men blir i realiteten brukt for å opprettholde status quo.

I kapittelet «En rosenkrans av innvendinger» sier hun videre at kritikken alt i alt dreide seg mindre om innholdet enn om formen på hennes utspill. Katolske medier satte «Soupa-metoden» opp mot «de små skritts metode». Forfatteren sier at hun selv har hatt tro på nødvendigheten av å gå langsomt frem, men for lengst innsett at det ikke nytter. Én ting er at kvinner i katolske institusjoner ofte presses til å holde seg på plass. En annen at det ikke finnes tegn til bevegelse i saken: «La oss se det i øynene, ting rører seg knapt. Helt siden slutten av Det annet vatikankonsil, dvs. i 55 år, har kvinnespørsmålet vært på banen. Forgjeves. Det beviser at institusjonen er døv for spørsmålet og vil forbli det.» En døvhets Soupa betegner som en tragedie for kirken. Den «flotte teorien» om *sensus fidelium*, som går ut på at Roma skal lytte oppmerksomt til de troendes mening, fnyser hun av: «Når er den blitt påkalt eller tatt hensyn til? Aldri.» (Med sin encyklika *Humanae Vitae* er jo pave Paul VI kroneksempelen på nettopp det.)

En siste innvending finner hun nesten komisk. Den gjelder de mange som er helt enig i at kvinnene må få større ansvar, men ender med å si at det vil ta måtte lang tid. «Hvor lang da?» ‘Å, det vil nok ikke skje i vår levetid.’ Det er en gjennomgangsmelodi alle som ønsker forandring i kirken, kjenner. Det var ikke minst denne holdningen som gjorde det klart for Anne Soupa at hun måtte gripe, for ikke å si tiltvinge seg, ordet for å bli hørt. Og initiativet falt definitivt ikke bare på stengrunn; tvert om fikk hun også en overveldende positiv respons, hvilket fremgår av det faktum

at en underskriftskampanje til støtte for hennes kandidatur samlet nærmere 18 000 underskrifter; de fleste trolig fra katolikker med behov for å lufte sin frustrasjon. Så hvordan står det egentlig til med kirken i Frankrike i dag?

Ganske dårlig, kan det se ut til. Tall som fremkom i en spørreundersøkelse fra 2017 som gjengis i boken, viser at det var 53,8 % som kalte seg katolikker, men bare 1,8 % som gikk i kirken ukentlig. Undersøkelsen avdekket også at 23,5 % av franskmennene praktiserte sin katolisisme «på annet vis». Hvem kan da kalle seg katolikk?

spør Soupa. Den 1,8 prosenten av befolkningen som er praktiserende, det vil si rundt 1,2 millioner? De 23,5 prosentene som er «engasjert», men ikke praktiserende, det vil si rundt 15 millioner? Eller de 53,8 prosentene som bare er katolikker i navnet, og som utgjør nærmere 36 millioner?

Men hvis hele 36 millioner franskmenn kaller seg katolikker uten å slutte opp om det offisielle budskapet, hvor står Den katolske kirke da? spør Soupa. Hvor tungt veier de 1,2 millionene som går fast i kirken? Hun skiller de to gruppene ved å kalle dem, noe uærbødig, for «paleo-katolikker» (gammel- eller fortidskatolikker) og «neo-katolikker». Det er de sistnevnte, nykatolikkene, som «nærmest er å betrakte som utmeldte siden de knapt setter sin fot i en kirke», som opptar henne. I motsetning til kirken selv, som ifølge Soupa ikke interesserer seg for dem, forsøker hun å forstå hvorfor de har fjernet seg fra den. Det finnes nok av grunner: Kirken fremstår som «støvete» og irrelevant på grunn av prestenes manglende kontakt med den moderne verden, deres «drøvtygging» av budskapet og en teologisk «pakke» som blir stadig mindre forstått. Dertil kommer selvsagt kirkens katastrofale behandling av overgrepssakene. Som eksempel

på prestenes manglende forståelse av omverdenen nevner hun tilbakemeldinger fra oppgitte foreldre med ungdommer som går til katekese, som sier at de unge får høre mindre om kirkens lære enn de får advarsler mot å bruke prevensjon.

Nettopp i dette ser Soupa hovedgrunnen til folks fremmedgjøring fra kirken: dens rigide holdning til spørsmål knyttet til seksual- og familiemoral. «Alt er 'nei og atter nei'! Nei til seksuell nytelse – iallfall offisielt –, nei til prevensjon, nei til abort, nei til kjønnsforskning, nei til kvinner, nei til transpersoner, nei til prøverørsbehandling, nei til alt. (...) Mens samfunnet rundt den venter på ord om kristendommens sentrale budskap, pukker institusjonen på emner som er på siden av det. Disse krampetrekningene minner om selvmord. Har ikke kirken noe essensielt å si?»

Som det er, kan all kritikk stanses av kravet om lydighet. Ja, Soupa åpner boken med å konstatere at lydighet er en katolsk hoveddyd, et slags teorem som katolikker innprentes fra de ligger i vuggen: «I den grad at man kan si at en katolikk som er ulydig, ikke lenger er katolikk. (...) Man underkaster seg, eller man går ut.» Kfr. nonnen som lurte på om hun egentlig var katolikk...

På det spørsmålet vil Anne Soupa selv svare et helhjertet ja. Hun har en sterk tro og en sterk tilknytning til kirken. Det er dette som driver hennes arbeid for en reform hun anser som helt nødvendig for dens videre eksistens. Hun er rystet over kirkenes dobbeltkommunikasjon og minner om Jesu ord om de skriftlærde og fariseerne: «For de sier ett og gjør noe annet.» Hun lister opp en del eksempler; de er mange og grelle: «Enkelte prester bryter kyskhetsløftet ved å misbruke sårbare vesener, barn, seksuelt og dekke over alvor i krenkelsen. Andre krever fellatio av unge seminarister eller voldtar ordenssøstre med å vise til lydighetsløftet de har avlagt. Vatikanet lukker øynene for bankkonti av tvilsomt opphav. (...) Den som har lest *Sodoma* (Frédéric Martel, 2019), vet at den romerske kurien er en verden av homoseksuelle, mens pave Benedikt XVI har nedlagt forbud mot å ordinere homoseksuelle prester. Men fasaden er alltid i behold: Tas man på fersken i ulydighet, får man avskjed. [Likevel har man anslått at] av prestene som ikke er homoseksuelle, lever kanskje en tredjedel i konkubinater. (...) Og endelig har man dem som har avlagt fattigdomsløfte, men lever i en

luksus som motsier alt de har forpliktet seg til.»

Stilt overfor denne diskrepansen mellom det ytre kravet til ubetinget lydighet og en ulydighet som har fått fritt spillerom i det skjulte, har Anne Soupa valgt en tredje vei: åpenlys ulydighet, eller «ulydighet under åpen himmel», som hun så fint uttrykker det i innledningen til *Pour l'amour de Dieu*. I bokens siste kapittel beskriver hun hva som i hennes øyne burde være en biskops oppgaver. Hun deler dem inn i syv områder og begynner med å si: «Den fremste oppgaven til en biskop, slik jeg forestiller meg ham, er å være biskop i en kirke som sier ja. En kirke som

... man kan si at en katolikk som er ulydig, ikke lenger er katolikk. (...) Man underkaster seg, eller man går ut.

tar imot alle dem som banker på dens port, enten de ber om sakramenter eller vil påta seg ansvar i kirken sin. Folk som er skilt og har giftet seg på nytt, kvinner, homofile, lesbiske og transpersoner, og andre: Er ikke deres søken verdig å lyttes til? Er den ikke vakker, denne menneskeheten som Guds sønn har valgt seg? La oss da slutte å sette opp dette gitteret av forbud rundt sa-

kramentene for å holde dem tilbake, la oss slutte å si: 'Jo... men... egentlig nei!' på alle bauger og kanter... (...) I en kirke som tilbringer tiden med å utelukke, er det få som er villige til å se at kampen mot utelukkelse er Jesu hovedanliggende. (...) Han utelukket hverken kvinner, eller tollere, eller prostituerte, eller fremmede.»

I forlengelse av denne påminnelsen er det fristende å avslutte omtalen av *Pour l'amour de Dieu* med et utdrag av hva Anne Soupa definerer som biskopens tredje arbeidsområde. Det gjør hun under overskriften «Det er evangeliet som er feministisk!» Hun sørger omhyggelig for å påpeke at denne feminismen «hverken handler om kvinners overlegenhet eller utelukkelse av menn, som de som snakker så foraktelig om den, vil ha det til. (...) Kvinne... mann, Jesus ser bare mennesket. Likevel har institusjonen tråkket på denne kjensgjerningen og begravet den dypere enn i Vatikanets dypeste kjellere... Den har funnet opp kjønnskampen (...) og gjentar i det evinnelige at Jesus valgte tolv menn. (...) [D]et sviktende intellektuelle grunnlaget for en slik fundamentalisme er for lengst etablert, kjellerne inneholder ikke lenger noen ting... Sannheten er blottstilt. Det vil si at for en katolikk er det å være feminist ikke et valg fylt av fare, det er å følge Jesus. Dermed er alt sagt.»

Ingebjørg Nesheim er avtroppende leder av OVEK.

Hvorfor jeg er kandidat til å bli erkebiskop av Lyon

Idet jeg konstaterer at i 2020 er situasjonen i Den katolske kirke den at ingen kvinne leder noe bispedømme, ingen kvinne er prest, ingen kvinne er diakon, ingen kvinne har stemmerett i synodenes beslutninger,

Tatt i betraktning at å utelukke halvparten av menneskeheten ikke bare strider mot Jesu budskap, men er til skade for kirken, som dermed fastholdes i en lukket krets som legger til rette for misbruk,

Tatt i betraktning at jeg hverken er en ukjent kvinne eller en korridorpolitiker, men at jeg har vært aktiv i kirken min i over trettifem år, på grasrota, som bibelforsker, teolog, journalist, forfatter, som president i åtte år for La Conférence des baptisé-e-s, og som nåværende president for Le Comité de la Jupe,

Alt dette gir meg rett til å si at jeg er kvalifisert til å søke stillingen som biskop. Men alt forbyr meg det.

Hvis mitt kandidatur er forbudt av kirkeretten, er det ene og alene fordi jeg er kvinne, fordi kvinner ikke kan være prester, og fordi bare prestene, idet de blir biskoper, styrer Den katolske kirke.

Tatt i betraktning at jeg ser det som min plikt å si nei til dette forbudet, både av hensyn til denne kirken som jeg elsker, og av hensyn til alle katolikker hvis søster jeg er,

Tatt i betraktning at det er mitt ansvar å være «Ordets tjener» og å gjøre rede for håpet som er i meg,

Våger jeg derfor å erklære meg som kandidat til å inneha et ledelsesverv i Den katolske kirke.

Enkelte vil si at dette utspillet er galskap, men det som er det gale, er at det fremstår som galskap når det ikke er det. Finnes det ikke annet enn ett eneste mønster på en biskop, nemlig at det må være en sølibatær mann, aldrende og kledd i sort? Hvilken vinning ville det ikke være å våge å by på andre utseender i denne stillingen!

Tatt i betraktning, forøvrig, at det å være prest er én ting og å styre er en annen, at to paver har erklært spørsmålet om kvinners adgang til presteembetet for avgjort, men at pave Frans har oppfordret teologene til å skjelve bedre mellom presteverdighet og ledelse for å gjøre plass til kvinnene,

Konstaterer jeg at intet er blitt gjort i den retning på syv år. Skulle det ikke være noe annet enn mitt kandidatur som svarer på denne henstillingen fra paven?

Å styre et bispedømme krever ikke at man er prest av noen annen grunn enn at kirkeretten har bestemt at det må være slik. Men vervet som biskop fantes lenge før kirkeretten! De tolv følgesvennene til Jesus var ikke prester; Peter var til og med gift. Helt siden oldtiden har biskopen («episcopus») vært en tilsynsmann, en beskytter som observerer og overvåker samholdet og den rette lære i et antall menigheter. Hvorfor skulle ikke en legperson kunne ivareta dette vervet?

Hvorfor stille som kandidat i Lyon? Fordi i Lyon har fire erkebiskoper på rad og rekke, Mgr Decourtray, Mgr Billé, Mgr Balland og Mgr Barbarin, sviktet sin fremste oppgave, den å beskytte sine menigheter. Hyrdene har sluppet ulvene inn blant fårene, og rovdirene har forgrepet seg på de små. Hvordan kan man i dag få gitt bispestanden tilbake sin legitimitet? Hvordan skal katolikkene i Lyons bispedømme, legfolk og prester, som alle higer etter et ord som er sant og frigjort i et samfunn med tette bånd, få tilliten tilbake?

Hvorfor stille som kandidat nå? Fordi Den katolske kirke fortsetter å nære en klerikalisme som er fordømt av paven: misbruk av alle slag, sakralisering av presten, en splittende ånd ...

Idet jeg er kjent med og har tatt alt dette i betraktning, stiller jeg som kandidat til erkebispedømmet i Lyon, ikke på eget initiativ, men fordi enkelte av mine nærstående har ført meg hit.

Jeg håper at mitt utspill vil være nyttig for alle de kvinnene som i dag er forhindret fra å få oppfylt sitt ønske om å få ansvar.

Jeg oppfordrer dem hermed til å melde seg som kandidater overalt hvor de kjenner seg kalt, enten det er til å bli biskop eller til ethvert annet ansvar som i dag er forbudt for dem.

*Anne Soupa, 21. mai 2020,
Kristi himmelfartsdag*

Hans Küng døde påsketirsdag 6. april 2021, 93 år gammel.

Utdrag av pressemeldingen som Wir sind Kirche sendte ut ved hans bortgang.

Den verdenskjente sveitsiske teologen, som pave Johannes XXIII utnevnte til spesialrådgiver for Det annet vatikankonsil (1962-1965), ga avgjørende bidrag til en økumenisk teologi og interreligiøs dialog, til tross for at han senere ble frosset ut av kirken, og fortsatte på sine gamle dager å arbeide aktivt og kreativt med prosjektene han initierte.

Med sitt økumeniske engasjement ga Küng et avgjørende bidrag til at den katolsk-lutherske enigheten om rettferdiggjørelseslæren kom i stand i 1999. For Küng var eukaristisk «gjestevennskap» et skritt i riktig retning, noe Institutt for økumenisk forskning, som han grunnla i Tübingen 1963, gikk inn for.

Hans Küng har rusket opp i spørsmålet om sannhet i kristendommen og holdt det levende som ingen annen i vår tid. Etter konsilet, og i kjølvannet av encyklikaen om sølibatet som ble offentliggjort i 1967 og encyklikaen «Humanae Vitae» om barnebegrensning i 1968, tok Küng i 1970 opp spørsmålet om det pavelige læreembetets ufeilbarlighet i boken *Ufeilbar? Eine Anfrage* (Ufeilbarlig? Et spørsmål).

For dette ble han fratatt retten til å virke som kirkelig lærer, «missio canonica», 18. desember 1979 under pave Johannes Paul II. Likevel trakk ikke Küng tilbake sine teologisk velfunderte uttalelser om det kontroversielle ufeilbarlighetsdogmet fra 1870, og viste dermed at ikke lydighet, men motstand – en heller sjelden katolsk «dyd» – er på sin plass når det gjelder å motstå romersk maktbruk.

I 1968 hadde han laget et utkast til erklæringen «For teologiens frihet», som ble gjennomgått av Yves Congar, Karl Rahner og Edward Schillebeeckx og til slutt signert av 1360 katolske teologer – deriblant Joseph Ratzinger – fra hele verden. I 1989 var Küng medundertegner av «Kölnerklæringen», som uttalte seg til fordel for en åpen katolisitet og mot en overdreven utvidelse av pavelig makt.

At Küngs spørsmål ved pavedømmet på ingen måte er avklart, fremgår av de tiltagende konfliktene mellom Roma og de lokale kirkene, og konfliktene mellom pave Frans og deler av kurien. Obligatorisk sølibat, ordinasjon av kvinner og spørsmålet om nattverden forblir temaer for diskusjon, tross alle forbud fra Roma; ja, de er og blir presserende punkter for reform.

Ved åpningen av den konsiliære forsamlingen «Zeichen der Zeit – Hoffnung und Widerstand» (Tegn i tiden – håp og motstand) i Frankfurts Paulskirche, som Wir sind Kirche var medarrangør av, og som ble hans siste store opptreden i Tyskland, sa Hans Küng 18. oktober 2012: «Vi må ikke gi opp... Især i den nåværende fasen av indrekirkelig restaurasjon ... gjelder det å holde ut», et ord som har særlig gyldighet på det nåværende vendepunktet i kirkehistorien.

Medlemskontingent 2021

Med dette nyhetsbrevet følger det en giroblankett for innbetaling av medlemskontingenten for 2021. Bruk denne eller betal i nettbank. Kontingenten er kr. 300 per år, 200 for pensjonister og studenter, men det er fullt mulig å betale mer – som en gave til foreningen. Kontingenten betales til kontonummer **1280 25 36826**. Merk innbetalingen med ditt navn og «Kontingent 2021». Bare katolikker kan være medlemmer, men vi er naturligvis takknemlige for støtte også fra andre – merk gjerne innbetalingen med «Gave».

Har du e-post?

Det er fint om du sender en e-post til medlemsservice@ogsavierkirken.no. Fortell hvem du er, så kan kassereren sjekke om vi har riktige opplysninger om e-post, adresse og fødselsår. Dessverre har vi fortsatt noen feil i medlemsregisteret.

Ring oss gjerne på telefon 913 69 747 hvis du har skiftet adresse eller e-post.

Nettstedet vårt

Nyhetsbrevet kommer vanligvis ut med bare én utgave i året, i fjor med to. Også vi er kirken har en egen nettside som oppdateres regelmessig med nye artikler og annen informasjon – se <http://ogsavierkirken.no/>. Vi trykker gjerne bidrag fra medlemmer og andre lesere om alle emner som kan være av interesse for OVEKs medlemmer og sympatisører.

Facebookside

Også vi er kirken har også en facebookside som det kan være verd å besøke, <https://www.facebook.com/www.ogsavierkirken.no/>. Her legger OVEK-ere ut stoff og kommentarer til medieoppslag, informasjon om arrangementer osv.

Bildekrediteringer

- p. 1 Portrett Ingrid R. Joys. Privat.
- p. 1 Blomstrende kirsebærkvist. Fra Grete Refsums hage. Foto: Erik Bergersen
- p. 3 Grete Refsum: Fader vår, detalj, 2003. Utstilt i Oslo domkirke 2005, galvanisert ståltråd og glass. Foto: Jiri Havran. Arbeidet er i St. Magnus kirke.
- p. 4. Portrett Ingebjørg Nesheim. Foto: Erik Bergersen
- p. 5 Portrett Agata Lazor. Privat.
- p. 7 Portrett Gudveig Havstad. Privat.
- p. 7 Den første hestehov 2021. Foto: Erik Bergersen
- p. 8 Jean Vanier, grunnlegger av L'Arche. Cropped from File:Wilbur_Sargunraj_meets_Jean_Vanier,_May_2012.jpg. Photo by Kotukaran, cropped by Gabriel Sozzi. licensed under the Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0
- p.12 Portrett Grete Refsum. Foto: Jiri Havran
- p.12 Berit Børresen og Jean Vanier. Privat
- p.13. Grete Refsum: Pater Noster, 2005. Installasjon i krypten i Oslo domkirke, Knust glass fra altervinsflaskene i Oslo domkirke. Foto: Jiri Havran
- p.14. Grete Refsum: Ave Maria.
- p.15. Grete Refsum: Skje din vilje, 2014. Del 1 av installasjon i Nøtterøy kirke, påsken. Materiale: Knust glass fra altervinsflasker. Eget foto
- p. 19 Hans Küng in der Synagoge (Hechingen) am 2. März 2009. Own work, Author Muesse. This file is licensed under the Creative Commons Attribution 3.0 Unported, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:K%C3%BCng3.JPG>